

Hegedűs Imre János
SZÉLTÉBEN-HOSSZÁBAN
A KIS SZÉKELYFÖLDÖN

Ha megkérdezné Csíkszereda vagy Sepsiszentgyörgy főterén egy képzeletbeli vándor, hol van a kis Székelyföld, bizonyára nem kapna választ. Márpedig létezik, közel négyszáz kilométerre az igazi, a nagy Székelyföldtől. Értékes, gondolatgazdag, érzelemdús könyv¹ bizonykodik erről, amelynek 190. oldalán ezt olvashatjuk:

„Itt áll hát előttünk ez a kis Székelyföld, a partiumi magyarság hátországa, ez az alig 20-25 kilométer széles és alig hatvan-nyolcvan-száz kilométernyi hosszú, jóformán színmagyar területsáv, szorosan és teljesen, szinte szenvedélyes odasimulással ráfonódva a trianoni vagy... a párizsi határra, pontosan úgy..., ahogy Illyés mondta: mint kenyérre a héja. Ez a héj azonban... különleges műgonddal vizsgálандó, mint valamilyen remekbeszabott extra-bravúr-pékáru gyönyörű, ropogós-illatos, csábító színű és fényű burka.”

Saját krédóját fogalmazta meg Domonkos László, amikor felállította a jelzőtáblát, megfogalmazta az ars poeticáját: „különleges műgonddal vizsgálандó” ez a csodálatos vidék.

És úgy cselekszik.

A stílust, a műgondot többek között a gazdag, elmélyült tudás biztosítja. *Az Ér mellékén* című könyv írója rendelkezik ezzel a sokrétegű, sok irányba mutató ismeretanyaggal. Ritka földrajzi, etnográfiai, történelmi, irodalomtörténeti, eszmetörténeti, etnográfiai adatot, illet-

1 Domonkos László: *Az Ér mellékén*. Budapest, 2024, Jogar Alapítvány.

ve forrást idéz, azok birtokában járja e földrajzilag körülhatárolható földet, az itt lakó nép múltjában mélyül el, felidézi a földrengésszerű megrázkódtatásokat, nyelvét, folklóráját vizsgálja, s talán nincs olyan Érmellék-kutató, tehetséges tollforgató, akinek ne idézné a megállapításait.

Az első nagy pozitívum tehát az, hogy szintézist kapunk az előttünk járók felfedezéseiről. Domonkos gazdagon merít versanyagból, prózai művekből, tanulmányokból, esszékből, idézi a legfontosabb tételeket, téziseket, s mégsem válik pozitivistá alkotóvá. Számára az adatok égő parazsok (Azzal táplálják a népmesékben a táltos csikót!), gyűlékony matéria minden megállapítás, a szerző azonosul vagy cáfol, ismeretlen számára a lagymatagság, tudja, nagyon tudja, hogy a langyosokat kiköpi az Úr. (Élete során több heves vitában volt alkalma tapasztalni a bölcs mondás igazát!)

Impulzív és heves tehát az érvelése, a magyarázata, az ítélete, s még az évtizedekig kötelező tilalommal sem törődik, azzal, hogy vigyáznunk kell nekünk, magyaroknak, legyünk tekintettel a szomszédos népek érzékenységre. (Ritkán szól a fáma arról, vajon ők betartják ezt a szabályt?)

Módszere látszólag egyszerű, a forrásától a torkolatig követi az Ér folyó vízének vonalát, gazdag anyagot kapunk faunáról, flóráról, de Domonkost az ember érdekli, boldogan tapasztalja, hogy az itt élő emberek megőrizték anyanyelvüket, sőt itt-ott még a románok is magyarul beszélnek.

Visszapillant a régmúltba, megemlíti, hogy Anonymus Omsó-érnek nevezi a folyót, s a térséget a honfoglalás után a Gutkeled és a Turul nemzetség kapta meg.

S itt, a szövegfolyamnak ezen a tájékán már várja az olvasó, mikor csobban a szerző abba az óceánba, amelyet úgy hívnak, Ady Endre. Ő látta meg először látó szemmel az Ért, ő alkotott örökéletű szimbólum-láncot, életútját megfogalmazó példabeszédet. A *Vér és arany* nagy fontosságú, kötetzáró darabja *Az Értől az Oceánig* című vers, ebben olvashatjuk:

*„Az Ér nagy, álmos, furcsa árok,
Pocsolyás víz, sás, káka lakják.*

*De Kraszna, Szamos, Tisza, Duna
Oceánig hordják a habját.*”

Domonkos nemcsak szépíró, nemcsak jó publicista, írt ő egyszemélyes irodalomtörténetet, itt is megcsillogtatja tudását, szinte mindent elmond Adyról, amit tudni érdemes: indulás az Isten háta mögötti Érmindszentről, és lépcsőről lépcsőre hágva az ország babérkoszorús költője lesz. Fontosnak tartja *Az eltévedt lovas* vers teljes szövegének közlését, hisz nemzet-szimbólumról van szó.

Azt aztán alig lehet követni, hányféle megvilágításban látja és láttatja a tájat és annak nagy fiát. Csoóri Sándor kezét fogja, az ő nyomdokaiba lépeget, idézi bőven Végh Antalt, Beke Györgyöt, Sütő Évát, Kósa Lászlót, dr. Szabó Józsefet, K. Nagy Sándort, Mocsár Gábort, Tófalvi Zoltánt, Balaskó Vilmost, Szilágyi Ferenc Hubartot, Gelu Păteanut, Csávossy Györgyöt stb., stb.

Szükségszerű volt itt a felsorolás, mert a könyv jelentős hányada idézet, ami nem baj, sőt növeli a szemhatárt, kiváló szép- és szakírók gondolatai forognak, villognak változatos stílusban.

Van viszont egy háromszög, amely bűvös területet zár be, ennek a sarkai: Németh László, Márai Sándor, Szerb Antal. Ők hárman Domonkos László eszményképei, az ő világuk, az ő életművük tartalmazza, hordozza a magyar sorsot, a magyar históriát, a magyar ethoszt, a magyar identitást, ennek szellemében fogant és született meg ez a hiánypótló, fontos munka az Érmellékről.

Értékesek az illusztrációk, a könyv 21 lapján színes fotók sorakoznak, így látjuk is azt, amit olvasunk: templomok, hidak, kastélyok, szőlősdombok, emléktáblák, szobrok, sírkövek, szobabelsők, borpincék, lovak, libák...

Nem hiányzik az önjellemzés, az önértékelés sem. Domonkos László útja hasonlatos a táltos költőnk útjához, ő is az értől az óceánba, az „igazság-óceánba” jutott el: „*A szelídhajlatú dombra fölérvé hirtelen kitágul a szemhatár. Eltűnik a lassú víz, nem látszik a mosott part, a Bor-Értől már csak az igazság-óceán terül itt szét mindenfelé, akármerre fordulunk.*” (210. p.)

Különleges műgonddal, tudósra és szépíróra jellemző elmélyüléssel készült munka a könyv.